

Jan Žižka z Trocnova

Sborník projevů a přednášek

2019

Jan Žižka z Trocnova

Sborník projevů a přednášek

2019

Poděkování

Děkujeme bratru patriarchovi Církve československé husitské Tomáši Buttovi, za jeho záštitu nad setkáními k uctění památky husitského vojevůdce Jana Žižky, konanými u Sudoměře a v Liberci, a dále za jeho laskavou podporu při každoročním vydávání sborníku Jan Žižka z Trocnova.

Jan Žižka z Trocnova

Sborník projevů pronesených na slavnostních setkáních u příležitosti 594. výročí úmrtí Jana Žižky, husitského vojevůdce, která se konala 6. října 2018 v Sudoměři a 11. října 2018 v Liberci, a dalších příspěvků.

Setkání, konající se pod záštitou patriarchy Církve československé husitské ThDr. Tomáše Butty, Th.D., byla uskutečněna s laskavou podporou obce Čejetice, ve spolupráci a za podpory Armády České republiky.

Vydává Církev československá husitská

Editori: PhDr. Olga Nytrová, Ing. Václav Strachota – Literárně dramatický klub Dialog na cestě – NO CČSH Karlín, Vítkova 13, Praha 8

Jazykové korektury: Mgr. Jana Krajčíříková

Grafická úprava: Milan Udržal

© Církev československá husitská, 2019

ISBN: 978-80-7000-158-5

Obsah

<u>Modlitba za český národ a stát</u>	4
--	---

Pozdravy a promluvy

Slovo starostky – *Mgr. Ivana Zelenková, starostka obce Čejetice* ... 6

Promluva biskupa k účastníkům setkání u příležitosti 594. výročí

úmrtí Jana Žižky – *Mgr. Pavel Pechanec, biskup královéhradecké*

diecéze CČSH 7

Slovo představitele Armády České republiky k 594. výročí úmrtí

Jana Žižky – *major Ing. Petr Beď, náčelník štábu 251. protiletadlové-*

ho raketového oddílu Strakonice 9

Příspěvky

Chelčický a Žižka – dvě rozdílné postavy a jejich odkaz aneb po-

hled T. G. Masaryka na českou reformaci v historickém kontextu

– *ThDr. Tomáš Butta, Th.D., patriarcha CČSH* 12

Odkaz české reformace

– *PhDr. Jan Krško, duchovní CČSH, historik* 15

Jan Žižka – *Mgr. Filip Susa Th.D., farář Českobratrské církve evange-*

lické. 17

Žižkovy stopy na jihu – *Hanka Hosnedlová, spisovatelka* 19

Po stopách hejtmana Žižky – *Mgr. Otomar Dvořák, spisovatel* ... 21

<u>Slovo závěrem</u> – <i>PhDr. Olga Nytrová</i>	23
---	----

Modlitba za český národ a stát

Bože, tobě předkládáme své modlitby za náš národ a stát.

Děkujeme ti za všechny, kteří v minulosti napomáhali k rozvíjení české národní kultury svým uměním, věděním a vytrvalou prací.

Děkujeme ti za ty, kteří budovali samostatnost našeho státu spolu s Tomášem G. Masarykem, v čase ohrožení ji bránili a kteří přinesli i své oběti.

Modlíme se za ty, kteří získali důvěru společnosti a stojí v čele našeho novodobého státu v současnosti. Ať slovy, postoji a rozhodováním slouží k prospěchu našeho státu a důstojnému životu všech.

Ve složitostech a tlacích doby nám ukazuj dobrou cestu a chraň nás od zlého.

Bože, přiváděj všechny lidi ke světlu své pravdy a k pokoji v Ježíši Kristu.

Požehnání

Ať věčný a věrný Bůh, zdroj dobra a pokoje,

provází svým požehnáním naši vlast

i všechny národy a země světa.

Ať je s námi jeho milosrdenství

a jeho přízeň zůstane budoucím.

Požehnání Otce i Syna i Ducha svatého.

Amen.

Tomáš Butta
patriarcha Církve československé husitské

Pozdravy a promluvy

Slovo starostky

Vážení přítomní, milí hosté,

vítám vás na našem již tradičním podzimním setkání zde u památníku Jana Žižky. Vážím si toho, že jste se opět zúčastnili, neboť cesta sem letos nebyla snadná. Dopravní uzavírka hlavní silnice z Čejetic a uzavírka zde nedaleko za Žižkovým bojištěm činí toto místo hůře dostupným. Z hlediska obce Čejetice se však jedná o nejrozsáhlejší investiční akci posledních let, jejímž výsledkem bude kompletně zrekonstruovaná páteřní komunikace v obci včetně inženýrských sítí, a proto věřím, že komplikovanou cestu sem i domů přijmete s pochopením.

Setkáváme se zde na začátku podzimu, abychom si připomněli jednu historickou epochu našich dějin. Doba, kterou si připomínáme, byla dobou společensky vyhrcozenou, dobou pohnutou, kdy proti sobě stáli ve dvou táborech příslušníci téhož národa v otevřeném boji, jak na to upomíná i toto historické bojiště.

Již mnohokrát od té doby se přes naše země převalily bouřlivé události. Ve 20. století země prožila dvě ničivé světové války, kdy šlo našemu národu o samotnou existenci a svébytnost. Přesto všechno se naše vlast a její obyvatelé dokázali vždy vzchopit a podílet se na společném díle obnovy.

Když se porozhlédneme kolem sebe, vidíme, že většina měst a obcí v posledních letech rozkvetla, a to doslova. Upravené návsi, opravené památky, kvetoucí květinová výzdoba. Také u nás v obci se mnohé změnilo. Rozkvetl společenský život, mnoho se postavilo, mnoho opravilo, ale čeho si cením nejvíce, je schopnost našich občanů společně se scházet, bavit se a společně tvořit. Dochází přitom k rozvoji a upevňování dobrých sousedských vztahů, k spontánnímu vzniku nových spolků a zájmových skupin. Obec potřebuje lidi, kteří dokážou vycházet spolu navzájem, umějí se dohodnout a vzájemně se respektovat.

Velké dějinné události jsou určitými mezníky, peřejemi na jinak klidném toku dějin. A mezi nimi klidně plyne náš život. Rozbouřené vody dějinných zvratů převracejí čas od času vše staré vzhůru nohama, boří, ničí, ale i přinášejí něco nového. Ty klidné etapy, kdy čas plyne tiše, jsou nám dány proto, abychom spolu žili v míru, porozumění a přátelství a rozvíjeli své dobré stránky. Pamatujme na to, když si připomínáme historická výročí v letošním „osmičkovém“ roce. Naše zem rozkvétá díky statečnosti a obětavosti našich předků a budoucnost bude mít jen díky našemu společnému úsilí a spolupráci.

Mgr. Ivana Zelenková
starostka obce Čejetice

Promluva biskupa k účastníkům setkání u příležitosti 594. výročí úmrtí Jana Žižky

Milí přátelé, milé sestry a milí bratři v Kristu, pro náš večer a dané téma jsem pro nás vybral text z Písma z knihy Kazatel:

Dobré jméno je nad výborný olej a den smrti nad den narození. Lépe je jít do domu truchlení než vejít do domu hodování, neboť tam je zřejmé, jak každý člověk skončí, a živý si to může vzít k srdci. Lepší je hoře než smích, neboť zachmuřená tvář prospívá srdci. Srdce moudrých je v domě truchlení, ale srdce hlupáků v domě radovánek.

(Kazatel 7,1-4)

„Když umírá vojevůdce...“ Naše večerní zamyšlení, moji milí, nás směřuje k dávné postavě dějin a také i k našim životním zápasům.

Tedy ještě zřejmě nejsme na konci cesty života, předpokládáme, že nás čeká zítřejší ráno, ale téma odchodu a všech bojů života je čímśi stále přítomným.

Znamé úsloví nám říká: *Když jsi se narodil, tak ty jediný jsi plakal, a všichni se smáli. Žij tak, až jednou budeš umírat, aby všichni plakali – a ty jsi se smál.*

Když Jan Žižka užíval světlo světa, docela jistě i on plakal, jako každý novorozenec. Podle legendy, jak víme, se jeho narození odehrálo v Trocnově pod dubem, který měl být pak kolem roku 1700 odstraněn, protože to místo tehdy bylo chápáno jako nebezpečné a zlé. Nicméně když se kolem roku 1360 narodil, jistě přinesl radost svým nejbližším, ale bylo to jiná radost, než když se narodí dítě dnes. Tehdy byl život člověka pojímán odlišně a zcela nesouměřitelně s dobou naší. Dětská úmrtnost byla veliká – jak kojenecký věk, tak i celé dětství představovalo neustálé ohrožení. Lidé nepochybně se smrtí počítali mnohem více než my. Možnost odchodu z tohoto světa „čekala“ za každým rohem a byla čímśi naprosto přirozeným a samozřejmým.

S narozeným dítětem se proto spěchalo ke křtu, aby bylo zaopatřeno spásou – to bylo to hlavní a pak, jak bylo vnímáno, je dál vše jen v rukách Božích...

Když Jan Žižka umíral, ne všichni plakali. Jak jsme dnes slyšeli, mnozí byli rádi, že ten – na tu dobu již velmi starý muž – zemřel. Velké množství nepřátel, které Žižka měl, se z jeho odchodu upřímně radovalo.

Lidská hodnocení jeho života bývají proměnlivá. Jan Žižka je i dnes různě vnímán. Není ovšem sporu, že jeho jméno a pověst stále „žije“, ať už je lidské hodnocení jakékoliv.

Jsem přesvědčen, že jeho odchod byl ve znamení opravdové bázně, nehrané pokory před Bohem. Jistě, někteří o něm tehdy soudili a jiní možná i dnes soudí, že to byl „zrozenec pekla“. Ale jeho touha a zápas života byly opravdové. Jeho

odchod byl spojen s nadějí a hledáním možného smíření.

A jaký bude náš odchod z tohoto světa, moji milí? Jak budou lidmi hodnoceny naše zápasy, vítězství a prohry, je jistě důležité, ale není to, jak tušíme, to nejdůležitější ani u nás. Kolik bude plačících, kolik bude lhostejných... Náš nebeský Otec je Ten, kdo vynáší pravý soud nad člověkem, a víra také i nás učí, abychom vedle třesutých bojů života hledali smíření. Hledali náruč, která i přes skutečnost a nevyhnutelnost odchodu přináší naději, ujištění a pokoj.

Přeji nám všem, moji milí, aby tento večer byl pro nás opět nejen vzpomínkou na zemřelého vojevůdce, ale také povzbuzením do všech našich životních zápasů i setkání s odchodem naším vlastním či s odchodem těch, které milujeme. Kéž nás Pán podepírá a směřuje k nadhledu a úsměvu.

Nebeský Otče, prosíme o tvou posilu pro každého z nás. Ne vše nás v životě směřuje k úsměvu, ale tvá náruč nám nabízí ujištění a radost. Prosíme o tvé požehnání pro tento večer, pro zítřek i pro chvíle poslední. Amen.

Mgr. Pavel Pechanec
biskup královéhradecké diecéze ČČSH

Slovo představitele Armády České republiky k 594. výročí úmrtí Jana Žižky

Vážené dámy a pánové, vážení hosté!

Dovolte mi, abych vás v krátkosti pozdravil jménem příslušníků 251. protiletadlového raketového oddílu ze Strakonice, které zde dnes zastupuji. Rád bych poděkoval za pozvání na dnešní akci, jíž si připomínáme výročí úmrtí slavného husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova a Kalicha.

Jako zástupci Armády ČR se s vámi setkáváme pravidelně – nejen na tomto místě, ale i při jiných akcích v Písku – ať již u příležitosti výročí konce druhé světové války, výročí bitvy u Zborova, u příležitosti Dne válečných veteránů a na řadě jiných akcí.

Letošní rok je o to výjimečnější, že si připomínáme sto let od vzniku samostatného československého státu. Také strakoničtí vojáci se plně zapojili do oslav tohoto významného výročí. Již za tři týdny se zúčastní zástupci našeho útvaru slavnostní vojenské přehlídky v Praze a já věřím, že zde budou dobře reprezentovat nejen Armádu České republiky a vojenský útvar ve Strakonici, nýbrž i celý jihočeský region a Jihočeský kraj.

Dámy a pánové, dnešní setkání jistě přispěje k tomu, abychom si důstojně připomněli slavnou historii naší země a našeho národa, na kterou s hrdostí navazujeme.

major Ing. Petr Bedř

náčelník štábu 251. protiletadlového raketového oddílu Strakonice

Příspěvky

Chelčický a Žižka – dvě rozdílné postavy a jejich odkaz

aneb pohled T. G. Masaryka na českou reformaci v historickém kontextu

Jižní Čechy patří k místům s bohatou husitskou historií a tradicí. Jsou spjaty především s narozením a působením českého reformátora Mistra Jana Husa (kol. r. 1370–1415), ale také dvou dalších významných postav husitského období českých dějin, kterými jsou Petr Chelčický¹ (kol. r. 1380 – kol. r. 1460) a Jan Žižka² (kol. r. 1360–1424). Rodiště Petra Chelčického je situováno do Chelčic nedaleko Vodňan, kde je udržována jeho památka a pořádají se tam pravidelně jednou za dva roky „Dny Petra Chelčického“. Za Žižkovo rodiště je považován Trocnov, kde se odehrávají „Trocnovské slavnosti“. Dalšími místy, kde je udržována Žižkova památka, jsou především město Tábor, v němž probíhají každoročně „Táborské slavnosti“, ale také Sudoměř – místo, kde se odehrála bitva dne 25. března roku 1420. V této bitvě v přírodním terénu mezi rybníky Markovce a Škaredý prokázal Žižka své neobyčejné vojenské strategické schopnosti a dokázal zvítězit s menším počtem Božích bojovníků nad přesilou.

Obě postavy – Petr Chelčický a Jan Žižka - mohou svým zaměřením na nás působit zcela protichůdně. Na jedné straně je důsledně mírumilovný myslitel až radikální pacifista Petr Chelčický a na druhé straně neohrožený a tvrdý bojovník Jan Žižka. Oba dva přitom spojoval vztah k Janu Husovi. Petr Chelčický se s Janem Husem za jeho života setkával.³ A Jan Žižka přicházel do Betlémské kaple, když zřejmě provázel královnu Žofii, a naslouchal Husovým kázáním.⁴

Chelčický navazoval na Husův odkaz nenásilím a láskou k nepřátelům. Hus skutečně byl proti válkám,⁵ avšak připouštěl obranu. Hus ve výkladu příkázání Desatera „Nezabiješ“ uvádí, že podle práva „moc mocí sluší se odehnat“.⁶ Klade otázku: „Poněvadž v starém zákoně slušelo svatým bojovati, proč by i v novém též nebylo?“ Na otázku odpovídá tak, že náleží světskému stavu bránit se a bojovat. „Ale bojovanie je velmi nejisté a těžké; a musie v tom bojovník pilně patřiti, pro kterou příčinu, kterým řádem

1 BOUBÍN Jaroslav, *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*. Vyšehrad. Praha 2005.

2 ČORNEJ Petr, *Jan Žižka (pokus o charakteristiku)*. In: ČORNEJ Petr, *Světla a stíny husitství (události – osobnosti – texty – tradice)*. Lidové noviny 2011, s. 136–150.

3 BOUBÍN J., *Petr Chelčický*, s. 22.

4 SAKAŘ Vladimír, Jan Žižka. *Náš bratr věrný*. Praha 2002, s. 7.

5 HOMOLKOVÁ Milada, *Jan Hus a páté přikázání*. In: *Jan Hus, husitství a husitské války a jejich dopad na českou kulturu*. Daniel Soukup, Matouš Jaluška (eds.) Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2016, s. 54–63.

6 *Magistri Iohannis Hus, Opera omnia I. sv. Mistr Jan Hus, Výklady*. Academia Praha 1975, cit. s. 213.

a pro který konec chce bojovati. Pro příčinu: aby bylo pro obranu viery a pravdy, a ne pro zbožie tohoto světa, pro chválu a pro pyšnú pomstu.“⁷ Ale Hus k tomu dodává: „Avšak jistější cesta byla by bojovati duchovně, ne mečem železným vietr bítí, ale Bohu se modliti a nepřátely k smlouvě napomínati, a bylo-li by potřebie, samému, aby jiní nezhyňuli, smrt trpěti.“⁸ Petr Chelčický ve spise *Síť víry* pravě říká, že bojují-li proti sobě křesťané, vzdalují se nejen od dokonalého zákona Kristova, ale i od židovského zákona.⁹ Jan Žižka se postavil v čase ohrožení za program husitské reformace se statečností a přísnou kázní vojáka. Tento rozpor postojů Chelčického a Žižky však není naprostý.

Obě postavy, jak Žižka, tak Chelčický, jsou uváděny Tomášem G. Masarykem v jeho proslulém projevu ve Švýcarsku roku 1915, kdy se otevřeně vymezil proti válčícímu Rakousku-Uhersku a začal usilovat o samostatný stát. V roce 1915, kdy uplynulo pět set let od smrti Jana Husa, promluvil Masaryk nejprve dne 4. července v Curychu a potom dne 6. července v Ženevě. Hloubka a perspektivní nosnost obou projevů byla v tom, že Masaryk organicky spojoval český politický program za války jak se svobodomyšlnými tradicemi národních dějin, tak se zájmy demokratických sil v právě probíhající světové válce.¹⁰ V projevu, ze kterého se dochovaly jen poznámky, je pochopitelně uváděn i Jan Hus, ale také Jan Amos Komenský. Masaryk říká: „Hus, Žižka, Chelčický, Komenský jsou pro nás živoucím programem.“¹¹

Masaryk jako filozof představoval ideály humanity a jako politik prosazoval demokracii. Změny podle něho měly být nastolovány nenásilným způsobem a uskutečňovány každodenní drobnou a vytrvalou prací. Byl mu velmi blízký Chelčický a jeho cesta nenásilí.¹² A současně se odvolával i na Žižku. Ke svému ženevskému projevu si poznamenal: „Naše reformace dává toto pravidlo: Odsuzujeme násilí, nechceme a nebudeme ho užívat; avšak budeme se proti němu bránit i železem.“¹³

Jako realistický a praktický politik se sazoval o vznik armády samostatného státu, která se utvářela z řad legionářů. V tom se odlišoval od ruského myslitele Lva Nikolajeviče Tolstého, který viděl své názory blízké Chelčickému a odmítal jakékoli násilí.¹⁴

7 Tamtéž, cit. s. 214.

8 Tamtéž, cit. s. 214.

9 CHELČICKÝ Petr, *Síť víry*. Brno 2011, s. 193.

10 OPAT Jaroslav, *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka včera a dnes*. Praha 2003, s. 265.

11 *Ve jménu Husově*, cit. s. 19.

12 Srov. PITTER Přemysl, *T. G. Masaryk, křesťan a státník*. In: SMOLÍK J. – ŠTĚPÁN J., *T. G. Masaryk ve třech stoletích. Rozhovor generací o Masarykových náboženských názorech*. Brno 2001, s. 163.

13 *Ve jménu Husově pro svobodu národa*. K 20. výročí Masarykova vystoupení ve Švýcarsku dne 4. a 6. července 1915. Praha 1935, cit. s. 19.

14 Srov. BOUBÍN J., *Petr Chelčický*, s. 168; LÁŠEK J. B., *Proč stále Masaryk? Filozof Tomáš Garrigue Masaryk a jeho polemika proti Lvu N. Tolstému. Odporovat či neodporovat zlu?* In: *O smyslu vzdělanosti a jiná zamyšlení*. Sborník projevů pronesených na slavnostním setkání u příležitosti 159. výročí narození T. G. Masaryka v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Praha 2009, s. 16–23.

Masaryk ve spise Rusko a Evropa říká: „Mým přesvědčením je, že přikázání lásky a humanity, které plně přijímám, připouští, ano přímo vyžaduje, aby se zlu odpovídalo. Abychom se konečně stali lidmi, musíme se bránit proti násilí, v nouzi i železem. Tolstoj říká, že nesmíme bojovat proti násilí novým násilím, a v tom mu dávám zapravdu; ale obrana, odpor není násilím, jen vnější fyzický čin je týž, motiv obrany je jiný, právě opačný, a o povaze činu rozhoduje motiv.“¹⁵ Tolstoj nerozlišoval mezi násilím, které je spojeno s útokem, a tím, které je užíváno v nutném případě k obraně. Naproti tomu Masaryk toto rozlišení činil a podle jeho názoru „obrana není násilí“.¹⁶ Podle Masaryka obranné uplatnění síly nespadá do kategorie násilí. Jeho cílem není způsobit škody, ale nastolení spravedlivých a pokojných vztahů, jaké mají být.

Sté výročí vzniku našeho státu v roce 2018 je příležitostí přemýšlet s Masarykem i o postavách z doby husitské a jejich odkazu, jako je Petr Chelčický a Jan Žižka. Obě tyto postavy náležejí spolu s dalšími k naší národní tradici a k inspiračním zdrojům, které hrály svou významnou roli při vzniku našeho novodobého státu, při jeho utváření i při jeho obraně v dalším průběhu dějin.

Patří dík všem, kteří v Jižních Čechách a kdekoli jinde udržují živou památku postav husitství, náležejících k této naší společné tradici.

ThDr. Tomáš Butta, Th.D.
patriarcha Církve československé husitské

15 KROUPA Daniel, Masaryk – Patočka – Havel (Úvahy a studie z let 1979–2017). OIKOYMENH Praha 2018, cit. s. 40.

16 *Ve jménu Husově pro svobodu národa*, cit. s. 19.

Odkaz české reformace

Sudoměřské bojiště v sobě nese svého neopakovatelného genia loci. Každého návštěvníka okouzlí kvetoucí louky a šumějící stromy odrážející se v hladinách okolních rybníků. Na rozdíl od jiných památných míst husitské revoluce si zdejší krajina uchovala původní ráz. Režisér Vávra si tak pro natáčení filmu o Janu Žižkovi mohl zvolit autentická zákoutí dávného střetnutí. Prostranství, na kterém se odehrála bitva, však na příchozího působí především svým duchovním rozměrem. Ostré kontury Žižkovy sochy jakoby zdůrazňovaly jasnou hranici mezi světem a stínem, mezi pravdou a lží. Vše jakoby směřovalo k myšlence, že tady, na počátku husitské revoluce, šlo stoupencům kalicha především o Boží věc. V srdcích mužů a žen spěchajících na Tábor ještě nezakořenila touha zneužít ideálu chudé církve k osobnímu obohacení a ke společenskému vzestupu. A tak se ptáme, co vedlo tyto poutníky k rozhodnutí opustit svůj domov, své statky a vydat se do neznámých končin.

Kořeny velkých osobních i celospolečenských změn často nacházíme v teoretických disputacích o hledání smyslu života a postavení člověka ve světě. Nejinak tomu bylo i v případě bojovníků od Sudoměře. Jejich odhodlání postavit se proti silnějšímu nepříteli vycházelo z názorů kostnického mučedníka. Mistr Jan Hus podpořil ve sporech o tzv. univerzália myšlenku, že všechny věci kolem nás mají svůj předobraz v království Božím, a tomuto předobrazu se máme ve svém konání co nejvíce přibližovat. Budovat Kristovo panství již na tomto světě. Jako v nebi, tak i na zemi. Nekompromisně napravovat zlořády, vystupovat proti bezpráví, hájit Boží vůli proti pozdějším nálezům. Neohlížet se nalevo, napravo a jít za Kristem. Podle Husa je člověk nadán rozumem, aby na základě Písma svatého rozpoznával, co je dobré, a toho se přidržel, a co je špatné, proti tomu bojoval.

Před zkouškou obhájit poznanou pravdu za jakékoliv situace se Hus dostal v roce 1412 v otázce poskytování odpustků. Na rozdíl od Martina Luthera zde betlémský kazatel nevnímal jako klíčové, zda může mít smrtelník z vlastní vůle a konání automaticky nárok na milost Boží. Husovi šlo především o mocenské pozadí celého problému. Myslíme tím skutečnost, že peníze vybrané na odpustcích měly jít na válečné úsilí. Duchovní věc má sloužit k politickým cílům, k ovládnutí druhých, k růstu pozemských království, nikoliv království nebeského. Mistr Jan tak musel kupčení s odpustky odsoudit i za cenu, že ztratí podporu krále a některých svých přátel. Poznaná Pravda však stojí výše než společenská podpora, stejně jako autorita Kristova převyšuje autoritu církve. Křesťan má přece nejen právo, ale i povinnost vzepřít se vrchnosti, jedná-li proti Božím přikázáním.

Do podobné situace jako Hus se o několik staletí později dostal i Karel Farský, když se za svého plzeňského působení střetl s arcibiskupem Pavlem Huynem. Farského se osobně dotklo, jak arcibiskup zaměňuje službu Bohu za podporu válečné politiky mocnářství. Stejně jako v Husových časech církev sloužila politickým zájmům a státní moci. Farský tak stál před rozhodnutím, zda setrvat v konformitě a poslušnosti k nadřízeným, či se vydat ve šlépějích Mistra Jana. Zvolil druhou možnost s tím, že pokud se dosavadní církev nepodaří změnit, rozejde se s ní. Již tehdy dospěl Farský k možnosti vytvořit zcela nové křesťanské společenství, které by se především chtělo ztotožnit s předobrazem království nebeského. Tím se Karel Farský přihlásil nejen k Husovi, ale i k zástupům Božích bojovníků čekajících u Sudoměře na nepřítele. Propojil tak odkaz husitské revoluce s moderním časem.

Hlavní význam české reformace tak tkví ve vnášení Kristova poselství do běžného života, ve schopnosti vystupovat proti všemu, co stojí v rozporu s příkázáním lásky, pojmenovávat věci pravými jmény, ať se tato slova dotknou kohokoliv. Kde se jedná o lež, jasně říci, že je to lež, kde se jedná o pravdu, jasně říci, kde je pravda. Vždyť té relativizace lži máme v našem světě více než dost. Záleží proto na každém z nás, jak se rozhodne, zda se stane solí či blátem. V tom máme příklad Božích bojovníků u Sudoměře. Oni už si svou cestu zvolili. Podobně jako Mojžíšův lid se vydali do země zaslíbené, do království bratří a sester. Věděli, že postavit se přívalu nepřátel je stejné, jako projít rozbouřeným mořem. Kdo se však bojí jít vodou, musí žít nejen podle tónů faraonů, ale především v zajetí své slabosti, konformity, zrady na sobě samém a především na Hospodinu.

PhDr. Jan Krško
farář CČSH, historik

Jan Žižka

Milí přátelé,

nejsem historik, a tak ve svém uvažování nad významem Jana Žižky vyjdu ze současnosti. Zdá se mi totiž, že v dnešní společnosti se bojíme silného přesvědčení – silné víry, která klade nároky na člověka a chce se otisknout do podoby světa. Nechodíme daleko pro slova, jako je fanatik nebo extremist, všechno jasné a odhodlané ze světa náboženství je dnešní společnosti podezřelé a cizí. Proto je dnes tak těžké snažit se pochopit Žižkovy válečnické metody, vidět za nimi jeho víru a přesvědčení, že vše má odpovídat Božímu zákonu. Ostatně se mi zdá, že i v kulturních kruzích po sametové revoluci se husitství obyčejně chápe jako hnutí ničivé, nekulturní a nekompromisní.

Nedávno jsem byl s rodinou na hradě Valečově a překvapil mě tam dopis, který napsal Jan Žižka bratřím Valečovským, šlechticům, kteří se přidali na Žižkovu stranu. Je to dopis z 26. března 1423 (rok před jeho smrtí) a bývá zmiňován i v odborné literatuře. Potěšilo mne, jak hezky a jasně se Žižka vyjadřuje, ne jako fanatik nebo nekulturní člověk.

Píše v něm asi toto: nejprve přeje všem milost Ducha svatého, aby osvětila naše srdce i rozumy k vůli Ježíše Krista. Dále vyjadřuje bratrské sourozenství. Píše z Vilémova a svolává Valečovské, aby se za ním dostavili, aby se společně utvrdili v jednotě, ve které slouží Boží vůli. Svolává vojsko k Německému Brodu, kde před rokem porazili Zikmunda. Chce dosáhnout jednoty v poslušnosti Božího zákona, postavit se proti pokrytcům, ať jsou odkudkoli. Má jasné politické přesvědčení, staví se proti mocnému šlechtici Čenčkovi z Vartenberka, staví se i proti knížeti Korybutovi, který byl některými kruhy prosazován na český trůn. Má tedy jasné politické názory, nedělá účelové kompromisy. A jeho politické a vojenské postoje jsou zakotveny v jeho zbožnosti, v úsilí o jednotu v poslušnosti Božího zákona. Jeho zbožnost je prostá a klidná, Žižka mluví o všemohoucím Bohu, při všem úsilí ví, že své úmysly naplní, jen když Bůh dá.

Z tohoto dopisu se mi nezdá, že by Žižka byl fanatik. Skutečně usiloval o to, aby zákon Boží spojoval lidi. Nám je vzdálena jeho určitost a rozhodnost, v níž poslušnost Božího zákona vztahuje na celou společnost. Jeho význam pro současnost není jednoduché vyjádřit. Sám vnímám prostředí kolem sebe tak, že jednotu v zásadních hodnotách neexistuje, a to nás oslabuje, na druhou stranu ta jednotu nemůže být vynucená.

Žižka byl výjimečnou postavou, v níž se spojovala válečnická prozíravost a vřelá zbožnost. Může být pro nás vzorem v tom, že se můžeme postavit na obranu svého nejvyššího přesvědčení a hodnot a zapojit do toho širší společenství národa. Takový postoj dává druhým sílu a naději. A právě v dnešní době potřebujeme sílu a naději,

abychom zaujímali jako církev i jako společnost statečné, určité a odpovědné postoje. Armáda také potřebuje hodnoty a ideály, víru v dobro a ideály lidství a bratrství – nikdy nejde jen o technologii boje, ale také o hodnoty, které zastávám a které bráním. A tak se všichni snažme znovu a hlouběji pochopit význam Žižkova života pro současnost.

Mgr. Filip Susa, Th.D.
farář Českobratrské církve evangelické

Žižkovy stopy na jihu

Ačkoliv postoje střídajících se politických režimů k historické etapě husitství se radikálně odlišovaly, nic to nemění na skutečnosti, že to byla jedna z nejvýznamnějších etap našich dějin. Podle jihočeského spisovatele Jana Bauera, v jehož obsažném díle je této revoluční době věnováno hodně prostoru, byly husitství a prosazované náboženské reformy pro České země nejsilnějším zviditelněním v rámci Evropy. A to navzdory určité rozporuplnosti zmiňovaného, děním překypujícího údobí.

Ani nejznámější postava husitské doby – vojevůdce Jan Žižka – nezůstala ušetřena kolotoče střídající se přízně a nepřízně, ústně i písemně předávanými legendami zkreslovaných údajů kolem své osoby. Nicméně ve hře zůstává i nezpochybnitelná řada doložených fakt a odborně vydedukovaných předpokladů, které mimo jiné předkládá i Muzeum Jana Žižky v Trocnově, spadající pod Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Tato trvalá, v loňském roce přitažlivě rozšířená expozice, je přístupná celoročně (v určitých obdobích po předchozí domluvě), včetně před čtyřmi roky vybudované zhruba čtyřkilometrové naučné stezky. Ta začíná na veřejném parkovišti, pokračuje kolem základů Žižkova dvorce, podél louky k mohyle, která lokalitě dominuje. Je to třináctimetrová socha husitského vojevůdce, vytvořená profesorem Josefem Malejovským. Dál stezka vede kolem údajného místa Žižkova narození, příjemným stínem lesa, podél starých rybníků a Mikšova dvorce, hrází Horního rybníka a končí opět na parkovišti.

Vraťme se ale k místu Žižkova narození. Podle legendy se narodil za bouřky pod mohutným dubem u dvou trocnovských dvorců. Dnes už samozřejmě tento strom neexistuje, ale na jeho místě připomíná zmiňovanou událost pamětní kámen. Sporné je ovšem datum Žižkova narození, oba prezentované údaje se totiž rozcházejí zhruba o pět roků.

Trocnov tehdy tvořily dva dvorce, z nichž jeden (nazývaný Mikšův) měl náležet Žižkovým strýcům a druhý jeho otci – zemanu Řehořovi z Trocnova a jeho manželce Johaně. Řehoř údajně získal dvorec i zemanský titul jako voják ve službách krále, stejně jako erb se znamením raka, na paměť strategicky vedeného vítězství v tehdejších válečných bitvách. Erb s rakem používal pak i Jan Žižka. Podle záznamů zdědil Žižka otcův zemanský statek někdy v roce 1377 nebo 1378, ale záhy jej prodal a vstoupil do služeb královského dvora. Dvorce pak byly v době třicetileté války silně poničeny, zbourány a posléze zde byl postaven dvorec nový a větší část trocnovských pozemků zalesněna. Zbytky původních historických dvorců byly pak odkryty až ve 20. století.

Zhruba v době prodeje statku se oženil s Kateřinou z Čeřejova u Trhových Svinů, po níž pak zdědil polnosti a pravděpodobně i dvorec v Čeřejově, který později rov-

něž prodal. Ženatý byl vlastně dvakrát, pokaždé se ženou jménem Kateřina, a dvakrát ovdověl. Z jednoho manželství se pak kolem roku 1390 narodila dcera Anna.

Přízvisko Žižka získal Jan z Trocnova díky poranění oka, které se odehrálo již v době jeho dětství. Žižka se tehdy říkalo lidem s poraněným zrakem. Nicméně dlouho se vedly spory o to, o které oko se jednalo. Ilustrátoři v průběhu staletí jej zobrazovali jednou s páskou přes levé, jindy přes pravé oko. Zpochybňována byla také autentičnost „čáslavského nálezu“ a posudku k němu vypracovanému.

Zcela jednoznačně zmapováno není ani Žižkovo „lapkovské období“, včetně jeho jisté šlechtické podpory. Hovoří se o připojení Žižky, jeho bratra Jaroslava (Jaroše) a jejich pacholků k početnému bratrstvu Matěje Vůdce, nejspíše nájemné tlupě, tvořené vesměs nižším zemanstvem. Když Václav IV. udělil roku 1409 Janu Žižkovi z Trocnova milost, žádal o totéž i Rožmberky a město České Budějovice. Zřejmě měl Žižka vlivného přímluvce nebo král takto ocenil Žižkovy vojenské a vůdcovské schopnosti. Za zcela bezvýhradná fakta však nelze považovat ani Žižkovu účast ve vojsku Sokola z Lamberka, velitele českých vojsk u Grunwaldu, odkud si měl Jan údajně přivést i nějaký „bitunk“ (kořist).

Když posléze Žižka koupil dům v Praze na Novém Městě, byl zřejmě opět v královských službách, nemůže se ani vyloučit, že se mohl stát velitelem stráží královny Žofie. Skutečností ale je, že navštěvoval kázání Mistra Jana Husa, jehož učení se odrazilo i v dalších Žižkových životních krocích a jeho nesporném duchovním obrození. Není to sice spolehlivě doloženo, ale je možné, že se zúčastnil i pražské defenestrace. Právě v onom období, kdy také zemřel král Václav IV., husitské hnutí sílí a začínají i první válečná střetnutí s jeho odpůrci. A Žižka, který se stal husitským vojevůdcem, ani jednu z následných bitev neprohrál. Zemřel roku 1424 u Příbyslavi a příčinou úmrtí podle historiků byla pravděpodobně otrava krve z prasklého vředu a nikoliv mor, jak se často uvádělo.

V Muzeu Jana Žižky v jihočeském Trocnově najde návštěvník řadu zajímavostí a dokumentů, týkajících se nejen Žižkovy osoby, ale i husitství jako historické etapy našich zemí. Kromě exponátů a informačních panelů nabízí expozice i vzdělávací programy a speciálně zaměřené interaktivní hry. Letošní rozšíření představují ukázky zbraní, zapůjčených ze soukromého muzea husitství v Kutné hoře. Vedle klasických kopí, mečů a sudlic jsou to i palice, okované cepy či dřevcové zbraně. A možná vás překvapí i novodobý portrét Jana Žižky, jehož autorem je Boris Buňka, který je rovněž tvůrcem zmiňované kutnohorské husitské expozice. V každém případě ani odborník, ani laik neodejde z této návštěvy zklamáný...

Hanka Hosnedlová
spisovatelka

(s použitím materiálů Jihočeského muzea v Českých Budějovicích a životopisné brožury Miroslava Svobody „Jan Žižka z Trocnova, později z Kalicha“)

Po stopách hejtmana Žižky

Vzpomínám na jeden jarní podvečer, kdy jsme se s kolegou spisovatelem Janem Bauerem a s mým stálým spolupracovníkem, kameramanem a střihačem Jiřím Jerý Fišarem vraceli zcela vyčerpaní z natáčení, pořádně ošlehaní vichřicí, která zrovna tehdy fičela nad jihočeskými blaty. Zapadli jsme na terasu hospůdky na okraji Českých Budějovic, a sotva jsme trochu uhasili žízeň a znovu popadli dech, začali jsme plánovat co dál. Napadlo nás, že v podnětné spolupráci bychom mohli pokračovat – a snad kromě sbírání zajímavostí do našeho pravidelného Magazínu záhad bychom mohli zkusit natočit pro televizní kanál CS film i něco většího...

„A což takhle Žižku?“ nadhodil Honza Bauer.

Okamžitě jsme se toho chytli. Jan Žižka z Trocnova je osobnost, která by stála za připomenutí; ovšem hezké by bylo ukázat ho zcela objektivně, se všemi klady a zápor, seznámit diváky s různými podrobnostmi z jeho života, s málo známými fakty. Myšlenku jsme dále rozvíjeli. Máme vyprávět poslopně příběh Žižkova života? To už bylo několikrát různými způsoby uděláno. Kromě toho, pokud víme, právě teď historik profesor Petr Čornej chystá obšírnou vědeckou monografii o jednookém husitském vojevůdci, kolega Vlastimil Vondruška sepisuje monumentální Husitskou epopej, režisér Petr Ják se chystá k natočení hollywoodského velkofilmu o Žižkově loupežnickém mládí, nemluvě o mnoha dalších projektech. Jak se zařadit do této vlny zvýšeného zájmu o husitství, nepochybně vyprovokované blížícím se výročí, neboť v letech 2019 až 2020 uplyne rovných 600 let od prvních událostí husitské revoluce. Chtělo by to nějaký nový úhel pohledu!

Honza Bauer mi prostě „nasadil brouka do hlavy“. I po návratu do Prahy jsem nepřestával promýšlet, jak se té monumentální postavy zmocnit. Bylo jasné, že uděláme seriál, že každá z částí by měla zachytit nějakou důležitou etapu Žižkova života. Musíme zajet s kamerou na místa, kde žil a bojoval, zachytit autentické prostředí, jak vypadá dnes, a porovnat s tím, co tam bývalo tehdy...

A proč se rovnou nezaměřit na jednotlivá místa, osudově spjatá s Žižkovým životem? Vylíčit Žižkův život vlastně zprostředkovaně přes ona místa a hledat stopy, které zanechal v české krajině a také v české lidové tradici a v místních pověstech. Putovat od Trocnova, místa zrození, až po Příbyslav, místo smrti! Nápad se spolupracovníkům líbil, a tak postupně scénáře dostávaly konkrétnější tvar. Přemýšlel jsem o tom, jak přiblížit typické situace – kromě reprodukcí dokumentů a starých kreseb – také živě inscenovanými scénkami, s nimiž by nám pomohli přátelé z různých dobových bojových spolků. Pokoušeli jsme se zachytit rekonstrukce slavných bitev, pořádané v rámci výročních slavností. Jediněčným objevem se pro nás stal charismatický představitel

Žižky, s nímž jsme se setkali při rekonstrukci bitvy u Sudoměře a jenž vystupuje pod jménem Jiří Lesapán. Stal se erbovní ikonou našeho seriálu, naším Žižkou – i když víme, že je mnohem mladší a hezčí, než býval skutečný Žižka. Zajímavou hudbu k filmu speciálně pro nás složil rocker a „démon z křivoklátských lesů“ Tom Necrocock. Při natáčení jsme najezdili stovky kilometrů, poznali spoustu zajímavých lidí, místních nadšenců a skvělých odborníků, muzejníků, kastelánů, historiků a archeologů. Seriál byl přijat diváky s poměrně dobrým ohlasem, i když se vlastně jedná o amatérský film dvou spisovatelů, natáčený s minimálními náklady a se štábem, tvořeným v podstatě jen čtyřmi lidmi. Během natáčení jsme se seznámili se spoustou faktů, o nichž jsme do té doby neměli tušení, cestování po Žižkových stopách bylo pro nás obrovským poučením a i nám přineslo zcela nový pohled na Žižkovu osobnost.

Bylo nám líto, že veškeré získané informace se do seriálu kvůli určenému časovému rozsahu nemohly vejít, takže zcela logicky, neboť jsme spisovatelé, přišel nápad připravit i jeho knižní podobu. Podle plánu, který zatím konzultujeme s nakladatelem, by mělo jít o výpravnou i graficky zajímavě řešenou publikaci s mnoha barevnými fotografiemi. Rádi bychom ji vydali v prvním pololetí roku 2020.

Mgr. Otomar Dvořák
spisovatel

Slovo závěrem

Uvažovat o Mistru Janu Husovi, o husitství a o geniálním vojevůdci Janu Žižkovi patří ke hledání naší národní a historické identity. Tyto otázky jsou stále živé a každá generace k nim hledá svůj vlastní přístup, vlastní artikulaci. Při každoročním setkávání k uctění památky vojevůdce Jana Žižky zaznívají modlitby, promluvy, zdravotice. Jsou uváděny historické souvislosti. Je vnímána národní identita a to není rozhodně málo.

Ohlasy těchto setkání se potom objevují ve sbornících. Co je jejich úkolem? Proč jsou tak oblíbené a mají tradici? Jednou z možných odpovědí se může stát konstatování, že díky jim se daří zachytit některé zajímavé momenty, dílčí analýzy a interpretace zkoumané problematiky. Řada teologů, historiků, spisovatelů, pedagogů se již v žižkovských sbornících objevila a dané téma rozebírala čtivým a přínosným způsobem. Povzbudila tím k přemýšlení čtenáře, zajímavící se o hodnotící postoje těch z nás, kdo mají hlubší vhled do hledání smyslu dějin.

K našemu uvažování o historii inspirativně přispívají myšlenky filosofa Jana Patočky z jeho Kacířských esejů.

„Dějiny jsou tam, kde se život stává svobodným a celým, kde buduje uvědoměle prostor pro rovněž takový svobodný, pouhou akceptací se nevyčerpávající život, a kde v důsledku otřesení ‚malého‘ životního smyslu, který akceptace v sobě nese, se odhodlává k novým pokusům osmyslit se sám ve světle toho, jak se mu ukazuje bytí světa, do něhož je postaven,“ praví.

Ano, my všichni přece chceme dávat svému životu smysl, odpovídající tomu, jak se nám jeví bytí současného světa. Tyto konotace je nezbytné si připomínat, inspirovat lidi, působit na jejich invenci. A máme přitom jistotu, že „Bůh je živý a jedná v dějinách“, jak připomíná starozákonník Jan Heller v knize Bůh sestupující. Spolehnutí na Boha je pro nás zcela klíčové.

Milan Balabán v knize Hebrejské myšlení hovoří o víře jakožto o „osvobozujícím nekolísání“. Vidí ji coby úběžník eschatologické hojnosti. Uvádí, že podle teologa H. W. Wolffa lze oporu nalézt toliko ve víře (v Hospodina) psychologicky existenciálně zpřítomňující platnost Pravdy jakožto příslibu bezpečné budoucnosti. „Spolehnutím, příklonem k životu, biofilii víry míříme k budoucnosti, k budoucnosti ne mimo tuto zemi, ale právě na ní a v ní. Víra vytváří budoucnostní atmosféru transcendentní laskavosti a shovívavosti a přibližuje horizont vnější i vnitřní hojnosti,“ pokračuje profesor Balabán.

Vidíme tedy, že víra není jen to, co umožňuje přežít, nýbrž je zdrojem, pramenem života. Spolehlivost Pravdy přináší zralé a chutné plody pokoje.

A doufejme, že předkládaný sborník Vám čtenářům takovéto zralé a chutné plody přinese.

PhDr. Olga Nytrová

100 let

